

KAMUOYUNA

Çok değerli basın mensupları öncelikle toplantımıza katılımınız ve ilginiz için teşekkür ediyor, hepimize hoş geldiniz diyorum.

Bildiğiniz gibi, Türkiye 30 Mart 2014 tarihinde, önemli siyasal sonuçların habercisi olan seçimlerini yaptı. 30 Mart yerel yönetim seçimleri, en az genel seçimler kadar tartışıldı ve büyük bir heyecan yarattı. 30 Mart seçimleri, bizlere, yerel yönetimlerin her geçen gün daha fazla önem kazanacağını gösterdi.

Sayın basın mensupları,

Türkiye, bugün, gerek stratejik, gerek ekonomik, gerekse de politik açıdan dünyanın en önemli devletlerinden biridir. Bazı istatistik rakamlarla ülkemizi tanımladığımızda, dünyanın 240 ülkesi arasında nüfus büyüklüğüne göre 18'nci, gayri safi milli hasıla açısından 17'nci ve yüzölçümü açısından da 37'nci sırada olduğunu görürüz. Bu ölçekte bir ülkenin tek merkezli kumanda sistemi ile yönetilmesi mümkün değildir. Merkezi yönetimden kaynaklı daralma ve tıkanıklık devletin de uzun yıllardan beri gündeminde olan bir konudur. Gerek 1988 yılında Türkiye'nin imzalamış olduğu AB Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, gerek kalkınma ajansları üzerinden geliştirilmek istenen 26 bölgeyi yönetsel yapılar, yerel yönetimlerin geliştirilmesine yönelik sistem arayışlarının sonucudur.

Türkiye'nin, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik arayışları ile "demokratik özerklik" taleplerinin doğru bir zeminde bir araya getirilerek uzlaştırılmasının mümkün olduğunu düşünüyoruz. Bu amaçla "**denetimli özerklik**" olarak nitelendirdiğimiz ve ilhamını Birleşmiş Milletler Kosova Özel Temsilcisi Marti Ahtisaari'nin, Kosova için gündeme getirdiği "**Denetimli Bağımsızlık**" önerisinden alan bu kavram ile zorlu bir nehri geçmek için taraflara bir köprü öneriyoruz. "**Zorlu nehir**" ile tam anlamıyla kast edilen kamuoyu algısıdır. Bu algı, idari sisteme ilişkin arayışları, "bölünme" olarak algılayan bir şartlanmaya dönüşmüştür. Bu nedenle, bölünmeyle ilgili kaygı, kuşku, ön yargı veya şartlanmaları aşabilmek için, adına "denetimli özerklik" dediğimiz bir köprüden geçmemiz gerekiyor.

Sayın Basın Mensupları,

"Denetimli özerklik" ile Diyarbakır, İstanbul, Antalya gibi kendine has özellikleri olan bazı illerde yaklaşık bir yıl sürecek bir pilot uygulama öneriyoruz. Bu uygulamanın, aynı zamanda sözünü ettiğimiz "bölünme kaygılarını" dikkate alan bir **denetim sürecini** de içermesi gerekmektedir. "Denetimli özerklik" olarak nitelendirdiğimiz bu sürecin, ilgili tarafları temsil etmek üzere, "akil insanlar" gibi toplum vicdanında karşılığı olan itibarlı ve yaygın bir şekilde kabul görececek bir **komisyon** tarafından denetlenebileceğini düşünüyorum. Denetimin kriterleri, tarafların beklentilerine bağlı olarak geliştirilmelidir. Denetimli özerklik uygulamasıyla, Türkiye'nin bütünlüğünü esas alan, ancak yerel düzeyde gerek ekonomik, gerek idari açıdan daha pratik bir yönetim biçimini hedefleyen bir çerçeve çizilmelidir. Mesela, denetim sürecinde, kalkınma ajanslarının yönetsel yapıları yeniden gözden geçirilebilir. **Ajans yönetim kurullarının, yürütme organına; danışma kurullarının ise yasama organına dönüşmesinin mümkün olup, olmadığı tartışılabilir.**

GÜNGİAD olarak, önerimizin asıl amacı, toplumda (özellikle Türkiye'nin batısında) oluşmuş olan gerilimi dağıtmak ve bu meselenin karşılıklı restleşmelerle kilitlenmesine engel olacak bir çözüm üretmektir. Tepkisel ve tek yanlı olarak yapılan özerklik açıklamalarının hem gerilimi artıracığına, hem de çözümden ziyade çözümsüzlüğe yol açacağına yaşadığımız

deneyimlerle tanık olduk. 14 Temmuz 2011 tarihinde herhangi bir müzakere arayışı olmaksızın tek yanlı olarak ilan edilen demokratik özerkliğin, işlerlik kazanamamasının en önemli nedeni “uzlaşma” yerine “restleşme” içeren yaklaşımı esas almasıdır.

Sayın Basın Mensupları,

“Özerklik” gibi çok önemli bir konu, kendi içerisinde bir mantığa ve stratejiye sahip olmalıdır. Doğrudan siyasal bir süreç olarak gündeme getirilmesinden çok, Türkiye’nin daha pratik bir şekilde yönetilmesine olanak sağlayacak, idari, ekonomik, sosyal ve siyasal bir süreç olarak tasarlanmalıdır. Daha iyi, daha pratik, daha etkin ve daha verimli bir idari yapı oluşturması beklenen “özerklik” kavramının çatışma konusu yapılması, bu işin özünden uzaklaşmamızı sağlayacaktır. Türkiye’de, alternatif yönetim seçeneği olarak “özerklik” veya yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunun uzun süredir tartışıldığını biliyoruz. Türkiye’nin bu konuda, **kapılarının açık olması** mesafe almak açısından en önemli avantajımızdır. Ancak atılacak adımlar, karşılıklı olarak gerilimleri artıracak nitelikte olursa, şu anda açık olan kapıların yavaş yavaş kapanması kaçınılmaz olur. Mesela, bölgedeki petrol ve enerji kaynaklarından pay alınması konusunun gündeme getirilmesinde olduğu gibi... Doğal kaynaklarda pay almak konusundaki bir beyanın, yerel yönetimlerinin işlevlendirilmesi konusunda açık olan kapıların kapanmasına yol açacak riskler içerdiği açıktır. Gündeme getirdiğimiz “**denetimli özerklik**” meselesinin tam da bu noktada önem kazanacağını ve süreci kesintiye uğratabilecek riskleri elimine edeceğini öngörmekteyiz.

Yanlış anlamaları önlemek için, bir kez daha vurgulamak istiyorum:

“Denetim” kesinlikle resmi bir süreç olarak ifade edilmemektedir.

“Denetim”, vesayet anlamı taşımamaktadır.

Denetim ile özerkliğin özüne uyulup uyulmadığı konusunda toplumun vicdanında itibarı ve karşılığı olan sivil insanların yol gösterici olmasından söz edilmektedir. Bu kılavuzluğun esas amacı ise özerklik konusunun **kendi ekseninde gelişmesi, kendi mecrası dışında çıkmamasını** sağlamaktır.

Sayın Basın Mensupları,

Türkiye’nin özerk yönetim veya “adem-i merkeziyet” konusunda kapılarının açık olduğu, Osmanlı’dan devralınan 500 yıllık tecrübeyle de sabittir. Daha 1500’lü yılların başında, Yavuz döneminde, yerinden yönetim uygulamasına geçildiğini görüyoruz. Osmanlı devletinde 6 eyaletli bir yerel yönetim uygulamasıyla başlayan sistem, gerek sınırların genişlemesi, gerekse de merkezin yükünü hafifletmek amacıyla 16 eyaletle, daha sonra da 32 eyalete çıkartılmıştır. Bizim önerimiz de bu yöndedir. Eğer pilot uygulama başarılı olursa, özerkliğin kapsamı genişletilebilir, başarısız olursa da idari sistemin diğer olanakları üzerinde yeni arayışlar başlatılabilir.

Yine, Türkiye’nin yerel yönetimler konusunda kapısının açık olduğunu 1921 Anayasası’na bakarak da söyleyebiliriz. 1921 Anayasası, başlangıç hariç 23 maddeden oluşmaktadır. Bu 23 maddenin, 11 ile 21. Maddeleri (toplam 11 madde) yerel yönetimler ve muhtariyetle ilgilidir. Yani, cumhuriyet dönemi kurucu anayasası olan 1921 anayasasının neredeyse yarısı bu meseleye ayrılmıştır. Ancak 1924 anayasası ve diğer anayasalarda bu eğilim yerini yavaş yavaş merkezileşmeye bırakmıştır.

“Denetimli özerklik” önerisinin diğer bir nedeni de Türkiye'nin idari yapısının etkinlikten uzak ve verimsiz işleyişidir. Bu hantal mekanizma en başta ekonomiyi etkiliyor. Ekonominin çarkları paslanıyor, ağırlaşıyor ve yavaş dönüyor. İyi niyetle uygulanan ekonomik tedbirlere, politikalara, teşviklere rağmen genel olarak bölge, özel olarak da Diyarbakır, her geçen gün daha da geriye gidiyor, işsizlik artıyor, yoksulluğa çare bulunamıyor, bölgesel eşitsizlikler giderek derinleşiyor. Teşviklerin sorunu çözemediği görülüyor. Uzaktan yapılan teşhisler üzerine doğru tedavi geliştirilemiyor. **Teşhisin de tedavinin de yerinden yapılması gerekiyor.** Diyarbakır'ın veya diğer illerimizin önceliklerine, ihtiyaçlarına Ankara'nın masa başı bürokratlarının çözüm bulamadıklarını görüyoruz. Türkiye gibi büyük bir coğrafyanın ve genişleyen ekonominin, yerinden yönetimi öne çıkartması, sadece belirli bir bölgede değil bütün ülke genelinde aşamalı olarak uygulaması gerekiyor. Bizler, ekonominin bir tarafı olarak ve tamamen ekonomi cephesinden bir bakışla, hem devletin merkezde birikmiş olan yükünü dağıtmak, hem de yerinden yönetimlerin sağlayacağı ivme ile halkın refahını artırmak için bir önerimizi kamuoyuna sunuyoruz.

Sayın Basın Mensupları,

Sunduğumuz önerinin üç unsurunu bir kez daha tekrarlamak istiyorum:

Denetimli özerklik,

denetim hizmetini sağlayacak **komisyon,**

ve **pilot uygulama...**

Pilot uygulamanın ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal, kültürel veya dilsel özellikler gibi bazı temel kriterlere sahip illerde başlatılması daha faydalı olacaktır. Diyarbakır gibi özellikli bir il, pilot uygulamanın sonuçlarının net olarak ölçülebileceği önemli bir araştırma sahasıdır. “Denetimli özerklik”, ortaya çıkartacağı idari, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik sonuçlarla burada test edilebilir. Diyarbakır'ın bölgede yaşanan temel sorunların merkezi haline gelmesi, yönetsel açıdan, refah, büyüme, işsizlik gibi ekonomik kriterler veya zorunlu göç gibi tedrici sosyolojik dönüşümler açısından iyi bir örneklem sahası olacağını düşünüyorum. Deyim yerindeyse, Diyarbakır hapsirdiğinde, bölge nezle oluyorsa, teşhis ve tedavinin merkezi de burası olmalıdır.

Diyarbakır'la birlikte, mesela İstanbul, Antalya, Gaziantep, Bursa gibi ilk etapta sayabileceğimiz en az 10 ilde, özerklik çok olumlu sonuçlar ortaya çıkartabilir. Mesela, İstanbul, dünya üzerindeki 240 ülkenin, 190'ından daha büyük bir ekonomiye sahip önemli bir mega kente dönüşmüş durumdadır. 2014 yılı için, 240 Milyar dolarlık tahmini GSMH'sıyla, Türkiye'nin GSMH'sinin % 27'sini tek başına üreten bir ekonomi devidir. Bu hacmiyle İstanbul, Avrupa'nın Danimarka, Norveç, Yunanistan, Portekiz gibi önemli ülkelerinden daha büyük bir katma değere sahiptir. Böyle bir ekonominin yerinden yönetilmesi kaçınılmazdır. Bu ölçekte bir kenti, ekonomik olarak kendisinin çeyreği büyüklükte olan Ankara'nın idaresine bırakmak bu şehre yapılan bir haksızlıktır.

Aynı şekilde, Türkiye'nin turizm gelirlerinin tek başına 1/3'ünü üreten Antalya'yı da, merkezin ürettiği turizm politikalarıyla idare etmek, bu potansiyelin önünü tıkamak anlamına gelir. 2013 yılında Türkiye'nin elde ettiği 32 milyar dolarlık turizm gelirinin, 10 milyar dolarlık kısmını Antalya sağlamışsa, o zaman bu şehir, turizm politikalarına yerel düzeyde yön vermeli ve yönetimde söz sahibi olmalıdır. Aynı şekilde, son yıllarda Türkiye'nin en önemli üretim merkezlerine dönüşen Bursa ve Kocaeli gibi illerin de, sanayi politikalarını yerel düzeyde oluşturma ve uygulama konusunda inisiyatifleri olmalıdır.

Sayın Basın Mensupları,

Bir devletin yönetim biçimindeki değişiklikler her zaman sancılı olur. Hem adaptasyon süreci, hem de geçiş süreci yaşanır. Bu süreçteki en önemli husus, toplumun hazır hale getirilmesidir. Yıllarca devam eden çatışma ortamı, toplumun belleğine bölünme kaygısını yerleştirdi. Bu kaygılar, ne kadar iyi niyetli olsa da atılan her adım, bölünmeye giden bir süreç olarak algılanmaktadır. Kesinlikle ve kesinlikle, **“merkezi yönetim” ve “özerklik” kavramlarını, “karşıtlık” üzerinden görmemek gerekiyor.** Özerklięi, merkezden yönetimin karşı safına yerleştirdiğimizde çatışmayı başlatırız. Bu iki yönetme biçimi, bazı karşıtlıkları içermekle beraber, kendi içerisinde bir bütünlükte gösterirler. Yani karşıtlıktan çok uyum söz konusudur. **Önerimizle, karşıtlığı değil, uyumu öne çıkartmayı hedefliyoruz.**

Başta da belirttiğimiz gibi, genç işadamlarını çatısı altında toplamış bir meslek örgütünün başkanı olarak, gerek şahsım, gerek temsil ettiğim üyelerimiz adına, ekonomiye ilişkin kaygılarımız nedeniyle “denetimli özerklik” önerimizi sizlerle paylaştık. Özerkliğin, özellikle büyük devletlerin önünü açtığını ve gelişme ivmesi sağladığını dünyadaki örneklerle biliyoruz. “Denetimli özerklik” gibi doğru bir zemin üzerinde, doğru örnekleri geliştirdikçe bu konudaki kaygıların giderileceğini ve pilot uygulamaların bizlere rehberlik edeceğini düşünüyoruz.

Bütün arkadaşlarıma katılımları ve ilgileri için ayrı ayrı teşekkür eder, saygılar sunarım.